

اخلاق عملی و نظری از دیدگاه علامه

۵ آذر ۱۳۹۴ ساعت ۲۲:۴۹

یک نوع تفکر اخلاقی چنین است که به فرا اخلاق می‌پردازد و فلسفه اخلاق نامیده می‌شود. گونه دیگر شناخت احکام و معیارها و قواعد دستوری اخلاق را مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهد که علم اخلاق نامیده می‌شود و این دو گونه تفکر منجر به تفاوت روش‌های تفکر اخلاقی شده است...

فلسفه اخلاق و تعاریف آن دیدگاه‌های خاصی در باب مبانی عقلانی، اخلاقی، ارزش‌های اخلاقی و روان‌شناسی به مخاطبان ارایه می‌دهد. کتاب «علامه طباطبایی؛ ارزش و اخلاق» نیز با تشریح فلسفه اخلاق کوشیده تا دیدگاه‌های علامه طباطبایی در باب مبانی اخلاق را در چهار فصل بررسی کند. آن چه در این کتاب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، دیدگاه‌های اخلاقی از نگاه علامه طباطبایی است، تا تبیین شود که علامه ارزش‌های اخلاقی را منطبق با کدام دسته از ادراکات بشری می‌داند و مبانی عقلانی اخلاق را چگونه بررسی می‌کند...

به گزارش خبرگزاری کتاب ایران(ایبنا)، کتاب «علامه طباطبایی؛ ارزش و اخلاق» در چهار فصل با رویکردی توصیفی و تحلیلی در آثار علامه طباطبایی(ره) تلاش دارد تا رویکردی صحیح و منطقی با فلسفه اخلاق را با نگاهی به ارزش‌ها برای دستیابی به زندگی سعادت‌مند تشریح کند.

از بخش‌های گوناگون این کتاب می‌توان به این نتیجه رسید که نویسنده قصد داشته است تا با تبیین نظریات مرحوم علامه طباطبایی به توضیح مفهوم ارزش و اخلاق بپردازد. البته درک تصویر روشن از نظام ارزش‌شناسی اخلاقی که علامه تبیین می‌کند، نیازمند این است که بدانیم این نظام ارزشی چه نوع تربیت اخلاقی را به دنبال خواهد داشت. مباحث نظری و فلسفی اخلاق حول وجودشناسی اخلاقی، معناشناسی اخلاقی و معرفت‌شناسی اخلاقی در این کتاب بررسی شده‌اند.

نویسنده کتاب همچنین تلاش دارد تا برای مبانی و تفکر اخلاقی تعریفی ارایه دهد. او تفکر اخلاقی را چنین معنا می‌کند: «یک نوع تفکر اخلاقی چنین است که به فرا اخلاق می‌پردازد و فلسفه اخلاق نامیده می‌شود. گونه دیگر شناخت احکام و معیارها و قواعد دستوری اخلاق را مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهد که علم اخلاق نامیده می‌شود و این دو گونه تفکر منجر به تفاوت روش‌های تفکر اخلاقی شده است.»

در بخشی از این کتاب آمده است «برخی از اندیشه‌های اخلاقی به دنبال تشریح نوعی تفکر تحلیلی، نقادی‌های منطقی، بحث‌های

فلسفی و عقلانی‌اند که به طور کلی با تفکر اخلاقی تفاوت دارند. این تفکر تنها درباره پرسش‌های منطقی، معرفت‌شناختی و معناشناختی مربوط به اصطلاحات اخلاقی معنا پیدا می‌کنند. به طور کلی، اخلاق امری اجتماعی است و تنها کشف یا جعل فرد برای راهنمایی خودش نیست. اخلاق مانند زبان، کشور یا مذهب شخص، قبل از تولد او وجود دارد که فرد در آن داخل شده و کمابیش در آن سهیم می‌گردد و پس از فرد نیز به وجودش ادامه خواهد داد.

تصور عمومی در فلسفه اخلاق جدید این است که اخلاق مجموعه‌ای است دارای اهداف تعریف شده فرهنگی و قواعدی حاکم بر تحصیل این اهداف است. این اهداف و قواعد ممکن است در فرد به صورت تحمیل یا تلقین درونی شود و فرد آن را از خود بداند و به یک وجدان یا فراخود دست یابد. و ممکن است فرآیند درونی شدن به طور کامل غیر عقلانی باشد، اما در اخلاق رایج است که شخص تلقینات خود را با اندکی دلیل همراه سازد. بر همین اساس وقتی کودک به سنی می‌رسد که قدرت تشخیص و تصمیم‌گیری پیدا می‌کند او را تشویق به مطالبه دلیل برای توصیه‌های اخلاقی می‌کنند.»

از دیدگاه نویسنده کتاب مهم‌ترین مباحث نظری و فلسفی در اخلاق و اخلاقیات به چهار گروه اصلی تقسیم می‌شوند. نخست اخلاق تحلیلی یا فرا اخلاقی یعنی مجموعه‌ای از مباحث درباره اخلاق که جنبه مفهومی دارند. دوم اخلاق دستوری یا اخلاق هنجاری شامل مجموعه‌ای از مباحث در اخلاق که دارای مصداق هستند. سوم اخلاق توصیفی که بیان ویژگی‌های مشترک میان همه انسان‌ها در جامعه‌ای خاص را به عهده دارند، از طریق مطالعات و تحقیقات تجربی تاریخی به تحلیل و تفسیر می‌پردازند و نظریاتی را در باب سرشت اخلاقی انسان و طبیعت را به او ارایه می‌کنند. چهارم علم النفس اخلاقی که مجموعه‌ای از مباحث فلسفی و گاهی هم تجربی ناظر به امور نفسانی و روانی است که انسان در مقام فاعل و عامل اخلاقی یا در مقام ناظر و داور اخلاقی با آن‌ها سروکار دارد.

علامه در آثار خود دو منبع را در مباحث فلسفه اخلاق از یکدیگر تفکیک می‌کند. در واقع، وی در کتاب اصول فلسفه و روش رئالیسم به بیان و تحلیل روان‌شناختی، فلسفی و معرفت‌شناختی مفاهیم اعتباری پرداخته و در کتاب تفسیرالمیزان مباحثی را که تنها به اخلاق و مبادی آن اختصاص یافته، بررسی کرده است.

نتیجه مهمی که می‌توان از این کتاب گرفت، این است که بر مبنای نظریات علامه طباطبایی اخلاق در پیدایش و بقای خود با اعتقاد و عمل ارتباط خاصی دارد.

کتاب «علامه طباطبایی؛ ارزش و اخلاق» به قلم ناهید سرائی با شمارگان پانصد نسخه در ۱۲۴ صفحه به بهای ۶۵ هزار ریال از سوی نشر بصیرت منتشر شده است.

